

Några bebyggelser i Röstånga gamla sockenområde

I maj 1812 påbörjade Fältmättningsbrigaden en detaljerad kartläggning av Skåne. Efter ett avbrott under Napoleonkriget fortsatte arbetet 1815-20. Av kostnadsskäl lades sen projektet ner. Då hade 108 blad i skalan 1:20 000 hunnit utföras. Endast en del av nordöstligaste Skåne återstod. Kartorna renritades i svart, med brunt för vägar, blått för vatten och en rosa ton för stadsområden. Någon gravyr eller mångfaldigande i tryck skedde dock aldrig. Kartverket kom i glömska men återupptäcktes på 1930-talet av professor Helge Nelson. Enligt Lantmäteriet (1986) är det "genom sin detaljrikedom en ovärderlig källa till kännedom om Skånes natur- och kulturgeografi vid 1800-talets början. Kartan skildrar odlingslandskapet vid en tid då den stora revolution, som enskiftet innebar, endast påbörjats och innan stordriften suddat ut småskaligheten". Det här återgivna av-

snittet omfattar som synes de ännu oskiftade byarna Röstånga, Kolema och Härsnäs, samt Nackarp och Långaröd. Den gamla, korsmarkerade läns- och häradsgården går genom Nackarps dal. Det var först 1887 som den flyttades norrut, för att sedan dess sammanfalla med sockengården åt detta håll. Den nuvarande väg 108 hade på den tiden rangen av landsväg nr 1, med sträckning från Malmö, via Lagastigen och Jönköping, upp till Stockholm. Röstånga Gästis har träffande nog betecknats med en gaffel, uppe vid det läge där vägen från Höör och Billinge stöter till.

Här följer ytterligare några uppgifter, hämtade från inventeringen av våra bebyggelsenamn, i serien Skånes Ortnamn, utgiven av Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (del 14, Onsjö härad, Stig Isaksson 1980).

Härsnäs. År 1551 omtalas "2 Gaarde kaldes Hersnes". Namnet antas återgå på "haers" i betydelsen "bakkekam", medan den senare leden "näs" brukar syfta på en höjdsträckning, begränsad av vattendrag. Som synes ger kartan en god illustration av detta förhållande. "Staffamöllan" var en numera riven vattenkvarn i Stabbabäcken. Enligt det gamla indelningsverkets försvarssystem fanns här också, alltifrån 1600-talets slut, ett "Ryttarehus" på nr 1. Det beboddes 1767 av ryttaren Anders Hellström. I andra gatehus bodde hantverkare, såsom t.ex. smeder, skräddare och skomakare.

Kolema skrevs 1472 "Kollernathe". Namnet antas syfta på en mörkfärgad, sank ängsmark. En alternativ förklaring har varit att man framställt träkol här. Jordeboken 1662 upptar fyra hela och två halva kronohemman, ett fjärdedels kyrkohemman samt ett halvt frälse pantehemman. Gården Rävabacken hörde till denna bygemenskap. Den skall senare ha blivit omdöpt till Knutshög. Som förklaring anger en meddelare 1936 att en ägare på 1870-talet skall ha bjudit till ett födelsekalas Tjugonedag Knut, varvid gäs-

terna efterhand skall ha kommit att ligga i en hög. Norregård skall ursprungligen ha åsyftat hela dåvarande Kolema nr 1 i Norra Åsbo härad. Betydligt närmare i bebyggelsehistorien ligger fastigheten Berghem nr 1, namngiven efter C. N. Berqvist. Elofslund är uppkallat efter Elof Hulden. "Hemmets Trefnad" var namnet på Godtemplaregården, som flyttades till sitt nya läge på Kolema nr 4:4, avsöndrat år 1906. Ägare till Ludvigsborg nr 1 var Ludvig Hultberg, medan Palmunden nr 1 (3:6, avs. 1906) ägdes av Amanda Palmqvist. Ett sedan länge försvunnet ryttarehus under nr 5 beboddes 1767 av ryttaren Måns Holm. På ett annat soldattorp, under nr 6, bodde vid samma tid ryttaren Måns Frisk.

Långaröd slutligen ligger längst ute till höger på kartan, invid "Humble måse". Namnet antas härlett från en långsträckt röjningsmark. Jordeboken 1662 upptar ett helt kronohemman. År 1846 kallas det fortfarande "Mönsterskrivarebostället". Namnet förklarar sig självt. Egendomen hade tidigare lytt under Kongl. Skånska Husarregementet.

Georg Welin